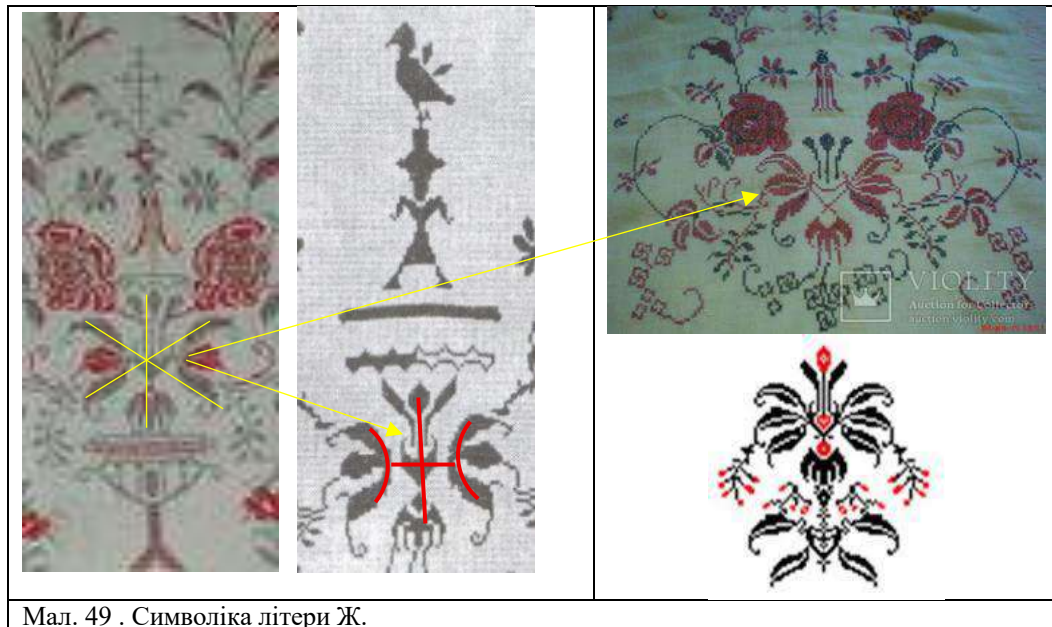

Рукотворні образи українського рушника: історія, міфологія, семантика

VI. Семантика літери «Ж»

Мал. 49 . Символіка літери Ж.

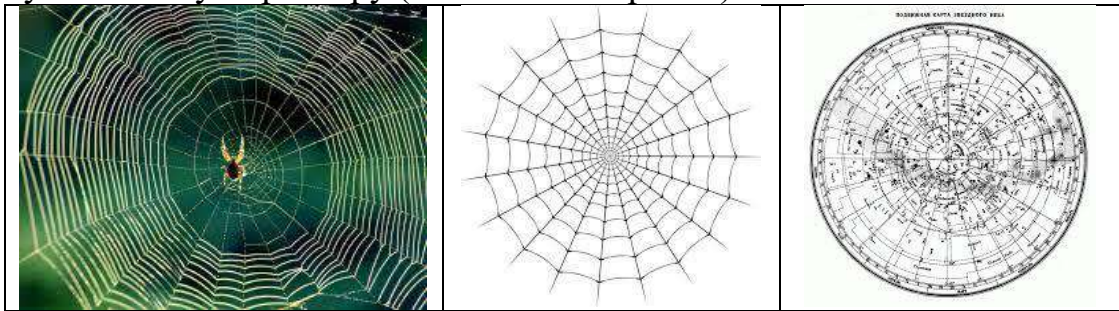
Семантику образів «дива» й «утінки» як творців Всесвіту довершує символ орнітоморфної «золотої павутинки», що повторює контури літери Ж (мал. 49). Поєднання несумісних, на перший погляд, символів є властивістю міфологічного мислення, яке є синкретичним. Міфологічні описи «золотої павутинки» фіксуються у давніх сонячних гімнах прадавніх землеробів – колядках. Золоте мереживо пропорційної павутини стало символом «небесної тверді», на кій розташовуються місяць і зорі:

«Ой як ще не було ні Землі ні Неба
А що тільки було та Синєє Море
А посеред Моря Зелений Явір
На Явороньку три Синії Птахи
Три Синії Птахи та Радоньку радять
Та Радоньку радять як Світ засновати
Тай пірнули Птахи в Світові Глибини
Тай винесли птахи Жовтий Красен-Камінь
Стало з того каменю та Яснеє Сонце
Тай пірнули Птахи в Світові Глибини
Тай винесли Птахи Злоту Павутинку
Стала з Павутинки Ясна Твердь Небесна» [31].

Асоціація форми павутини і структури небесного склепіння не є випадковою, про що свідчить їхнє візуальна подібність (мал. 50). Можливо, це стало причиною відповідних асоціацій, зокрема процес творення світу

асоціюється із його снуванням, що додатково пояснює міфологічну семантику плетіння або снування основи як божественного процесу, здатного пливати на формування часу і простору (елементів творення) ¹.

Мал. 50. Порівняння структури павутини і карти зоряного неба.

Відтак не випадковою є форма «павутинки», яка за своєю конфігурацією нагадує літеру «Ж». Аналогічні форми часто фіксуються в орнаментальних сюжетах української вишивки (мал. 51-53) й архітектурі м. Черкас (54-55).

Мал. 51. Семантика літери «Ж» в українській вишивці.

¹ Відомими є інші варіанти цього міфологічного сюжету:

«Ой як то було з початку світа,
Ой як не було святої землі,
Ой но на морі павутиноньки,
Ой там братоньки радоньку радять:
Якби нам, брате, світ обснувати?
Пуститися, брате, в глибокі води,
Тоди ми, брате, світ обснуємо,
Світ обснуємо і наситимо,
Світ наситимо і наповнимо,
А за тим словом бувай ти здоров,
Бувай ти здоров, господареньку,
З вітцем-маткою, з всею челядкою».

«Ой, як то було з початку світа,
Як ще не було неба, ні землі,
Ой но на морі една павутинка,
На тій павутинці три товариші» [26].

Мал. 52. Професор Світлана Китова демонструє весільний рушник [32].

Мал. 53. Льняний рушник. Івано-Франківщина. Фото з Інтернету.

Мал. 54. Будинок по вул. Хрещатик, м. Черкаси, сер. XX ст. Фото автора.

Мал. 55. Будинок по вул. І. Франка, м. Черкаси, (втрачений), 1914 р. Фото автора.

Цікавою у цьому разі є семантика кирилиці, яка виглядає як акровірш або молитва, де кожна літера відповідає певному значенню і наділяється сакральним смислом. Перша і останні літери кириличної абетки, так само як грецькі альфа і омега, виражають ідею цілісності, повноти і завершеності, основи і сутності книжної священної премудрості.

Число	Назва букви	Значення Словесна атрибутика в абетці Івана Федорова
1	Азь	Я / Бог. «Аз єсть свѣт». Ангел, архангел.
-	Буки	Буква-закон Будити (буква, що пробуджує), Бог, божество, блажен. Основний принцип: ц-сл. «благо дарувати». Звідси – ц-сл. благість, благословити, благовонне, благовірний.
2	Вѣди	Знання-бачення. Ц-сл. «вразумляше». Головний принцип: передавання істинного знання. Звідси: Владика, владичиця, воскрес.
3	Глаголь	Говорити-діяти Глаголити. Головний принцип: передавати знання. Звідси поняття: Господь, господин, господство, глагол.
4	Добро	Переклад: Багатство-зростання (добро – майно, антипод – лайно).

		Пояснення а азбуці: ц-сл. «даєши» (давати). Головний принцип: скільки даєш – стільки отримуєш. Звідси поняття – Дух, душа, дівство, дівиця, два.
5	Єсть	Присутність-ствердження чого-небудь. Єство, єсть, їсти, рос. естественно. дослівно: Основний принцип: «Насичуватися присутністю Всевишнього, злитися з ним у єдине єство (пор. з рос. естественно). Ц-сл. ємлеши, ємле – мати щось, відчувати присутність Бога, єство, д-р. естественень (те, що є справжньою людською природою – від Господа)
Не має числа життю, воно нескінченне.	Живѣте	Життя, зростання, розвиток (дерево життя) Живити, жива (підтримувати життя в оточуючому світі. Головний принцип: творити навколо себе життя, як творить його Бог. Звідси поняття – живіт, д-р. животь (прояв життя на матеріальному рівні).
6	Сѣло Читається [дз']	Дуже, старання. Ц-сл. зриши, зрити (споглядати присутність Бога). Головний принцип – «не робити надміру», що є злом (що занадто, то не здорово).
7	Земля	Первозданна матерія. Ц-сл. зиждеть, создавать (створення первозданної матерії). Головний принцип: уміння творити на матеріальному рівні. Звідси: ц-сл. Зиждитель – Творець у значенні Бог.

Містичне тлумачення перших трьох трійок (першої дев'ятки як самодостатнього числа повноти) є таким:

День Творіння	Буква	Значення
1 Небо-земля \ космос, день-ніч	Азъ	Я є Бог. «Азъ єсть свѣт» «Я є Сущий» (Вих. 3,14 та ін). «Ісус сказав їм: Істинно, істинно говорю вам: Перш ніж був Авраам, Я є. Тоді взяли каміння, щоб кинути на Нього; але Ісус зник і вийшов із храму, пройшовши серед них, і пішов далі» (Ів. 8,58-59). Азъ є істинне знання. «Я – путь, істина і життя! Ніхто не приходить до Отця, як тільки через мене» (Ів. 14:6) У цьому вислові зашифроване священне ім'я Бога. Вимовляючи слова «Я єсть Сущий», Господь вимовляє ім'я Яхве, оскільки грецькою мовою це єврейське ім'я перекладалося саме такими словами — «Я єсть Сущий» (Вих. 3,14 та ін.). Усе суще створене Богм, як було створено космос і земний світ.
- Число відсутнє. Закон не може бути подвійним	Буки	
2 Матеріальне небо і землю	Вѣди	
3 Творення рослин	Глаголь	«Стверджую, що добро є». Глаголити – вища ступінь говоріння: глаголити – говорити – базікати-тріпатися. Зіставляється з *gol-sъ – «голос». Бог створив світ виголошеним Словом.
4 Творення дня і ночі	Добро	«На початку було Слово, і Слово було з Богом, і Слово було Бог».

5 Творення тварин	Єсть	Глаголить Бог, і від Його імені людина. Межує з пророцтвом. Справжнє знання те, що Добро Є, де Є – Єство Бога. Добро поєднує духовне і матеріальне (добро – риса характеру, добро – майно). Бути добрим – бути досконалим.
Життя не має числового виміру	Живѣте	«Життя проявляється, тобто «старається» у землі». З глини Бог створив людину (день 6). Земля жива, оскільки зело позначає потугу і живі рослини одночасно (укр. зілля). Невипадково числове значення літер відповідає творенню людини.
6 Творення людини	Сѣло Читається [дз']	
7 Відпочинок	Зємля	

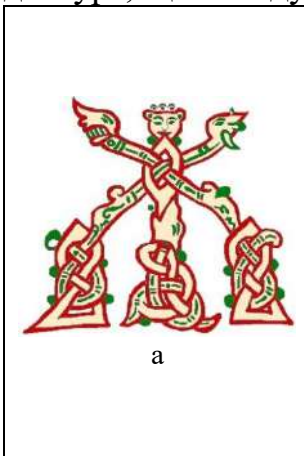
Доступнішим є таке тлумачення:

Аз – Буки – Вѣде = Я букви знаю

Глаголю – Добро – Єсть = Стверджую, що є добро.

Живе – Зіло – Змля = У землі багато життя.

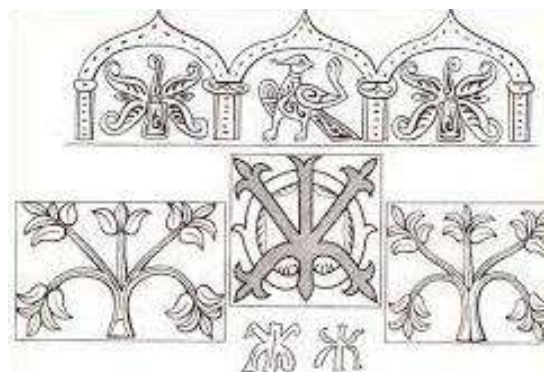
Звідси рукописні форми літери, яка уявляється як дерево життя або птах-деміург, що нагадує образну семантику українського рушника (мал. 56-57).

а

б

Мал. 56. Давньоруська літера «Ж»- а.
Буква Ж з азбуки 1692 р. – б.

Мал. 57. Символ «живіте» на браслетах
Київської Русі [29].

Далі буде.